

## **ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ ДОБРОБУТ СТУДЕНТІВ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

**Стульнікова Лариса Юріївна**

*кандидатка психологічних наук,*

*доцентка кафедри соціальної роботи,*

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

*м. Київ, Україна*

Спеціальність «Соціальна робота» з кожним роком актуалізовується з урахуванням всіх тенденцій соціогуманітарного спрямування. Набір вступників до закладів вищої освіти з кожним роком зростає, а випускники все більше цікавляться працевлаштуванням за спеціальністю. Попри актуальність цієї професії, її розширення в окремих напрямках, залишаються окремі питання складності такої професійної діяльності через соціально-психологічне навантаження на фахівців. Водночас події, які на сьогодні відбуваються в українському суспільстві через повномасштабне вторгнення також накладають окреме психологічне навантаження на особистість. Відповідно кафедри, які здійснюють підготовку здобувачів освіти за фахом «Соціальна робота», а згодом будуть здійснювати підготовку за спеціальністю «Соціальна робота та консультування» мають дбати про психосоціальний добробут студентів формуючи стійкість до різних професійних завдань.

Підтримка ментального здоров'я нації є завданням національного рівня. В умовах воєнного стану фахівці психологічного профілю розробляють програми формування психологічної стійкості кожного громадянина України, водночас виокремлюють окремі категорії населення, до прикладу, такі як: діти, діти/особи з числа внутрішньо переміщених осіб, особи, які постраждали від сексуального насильства в умовах війни, особи, які перебувають в складних життєвих обставинах, військовослужбовці/ветерани тощо.

Невиятковим є вплив збройного конфлікту і на молодь, які на 24 лютого 2022 року перебували в Україні та до цього часу проживають на її території. Аналітичний звіт «Ментальне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни: хвиля 2», яке проводилося впродовж 2022 року (перша хвиля) та 2023 рік (друга хвиля), підтверджує, що українське суспільство почало реагувати на своє ментальне здоров'я та потребують втручання фахівця. Зокрема, в

аналітичному звіті дослідження, зазначається, що топ-3 емоції, які відзначають у себе респонденти: втома (46%), напруженість (40%) і надія (36%). Порівняно з 2022 роком, збільшилась кількість тих, хто переживає втому, безсилля, розчарування, розгубленість, відчай та самотність. 42% респондентів відчували необхідність у психологічній допомозі. Водночас лише 6% звертались до спеціаліста, 31% – не звертались, але думають над цим, що є значуще більше, ніж у 2022 році (26%). 71% (2022) та 77% (2023) населення відчують стрес або сильну знервованість причинами яких є повномасштабна війна з Росією. 41% (2022) відчують необхідність у психологічній допомозі, а в 2023 році такий відсоток становить – 42% [1].

Важливим кроком у сфері охорони психічного здоров'я є ухвалення Верховною Радою України Закону №12030 «Про систему охорони психічного здоров'я» (2025). Цей закон створює основу для сучасної, ефективної та злагодженої системи, яка піклуватиметься про психічне здоров'я кожного громадянина, зокрема, і здобувачів освіти [4].

Ґрунтуючись на міжнародних концепціях та плану дій ВООЗ Кабінет Міністрів України ще в 2017 році затвердив «Концепцію розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року», а з викликами, які спровокував збройний конфлікт, в 2024 році було затверджено план заходів на 2024-2026 роки з реалізації цієї Концепції. Відповідно, на кожне міністерство покладенні зобов'язання із створення умов для надання психоемоційної та психосоціальної підтримки всіх груп населення. Основним реалізатор Концепції є МОЗ України, який працює над інтеграцією послуги з охорони здоров'я на первинній ланці. Міністерство соціальної політики реалізовує проєкт з розбудови мережі «Центрів життєстійкості» спрямованих на психосоціальну підтримку жителів громад, фахівців першої лінії контакту, волонтерів. Міністерство у справах ветеранів працює над розробкою системи скринінгу ментального здоров'я військовослужбовців та ветеранів водночас у межах цього міністерства напрацьовано проєкт «Перехід від військової служби до цивільного життя (в частині психічної допомоги)». Міністерство освіти і науки України – втілюють проєкти із тотальної психоедукації на всіх рівнях освіти від дошкільної до вищої, а також над трансформацією психологічної служби в системі освіти. Важливим компонентом реалізації для МОН є перегляд освітніх програм та включення компонента психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в програми підготовки фахівців на всіх рівнях освіти; перегляд, оновлення та розроблення стандартів освіти щодо спеціалістів, які надають психологічні та психотерапевтичні послуги, впровадження програм професійного розвитку та підтримки фахівців різних сфер

діяльності, впровадження програм професійного розвитку та підтримки фахівців у сфері освіти з питань психічного здоров'я [3].

Відтак, вносяться зміни до деяких стандартів вищої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України (2023, 2024 зі змінами). В цей же рік вносяться зміни до класифікатора професій, де 231 «Соціальна робота», стає розширеною спеціальністю І10 «Соціальна робота та консультування», а галузь знань 23 «Соціальна робота» переходить в галузь І «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення» (Постанова Кабінету Міністрів України, 2024) [2]. Так, на заклади вищої освіти покладено зобов'язання щодо розробки Стандартів закладу вищої освіти до змінених спеціальностей, в тому числі, внесення змін за спеціальністю І10 «Соціальна робота та консультування», що передбачає оновлення освітніх програм з урахуванням інтеграції тематики психічного здоров'я у ключові дисципліни, розширення професійних компетентностей майбутнього фаху. Водночас, очільники ЗВО мають інформувати учасників про зміни у державній політиці щодо підготовки кадрів у соціальній сфері, займатися сприянням розвитку професійних зв'язків між фахівцями соціальної сфери та освітянами та здійснювати заходи (конференції, круглі столи) щодо підвищення обізнаності серед стейкхолдерів про важливість посилення знань у сфері психічного добробуту.

Крім підготовки багатопрофільного та конкурентноспроможного фахівця ЗВО має впроваджувати в освітній процес і програми підтримки здобувачів освіти під час конфліктів чи невизначених ситуацій. Саме тому МОН одним із пріоритетних завдань для закладів освіти визначає забезпечення психологічної стійкості (супроводу) учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні, що зобов'язує заклад освіти реагувати на виклик спричиненні збройним конфліктом. Психологічний супровід учасників освітнього процесу може здійснюватися через діяльність психологічних служб, положення якої затверджено Наказом МОН «Про психологічну службу у системі освіти України» (Наказ МОН, 2018). До прикладу, в Київському національному університеті діє Психологічна служба, яка покликана підтримувати здобувачів освіти.

Сьогодні українська соціальна робота стала однією із ключових напрямків, що розвивається і яка спроможна підтримувати численні верстви населення, здійснювати соціальну роботу не тільки в закладах соціального забезпечення, а й працювати за напрямками психосоціальної підтримки в секторі неурядових організацій та закладах охорони здоров'я. Розширення напрямків української соціальної роботи провокує потребу у збільшенні професійних кадрів, що у свою чергу, викликає необхідність посилення підготовки

здобувачів освіти за цим профілем. Враховуючи специфіку такої спеціальності випускники повинні не тільки володіти знання щодо роботи з різними уразливим групами клієнтів, а й бути психологічно стійкими особисто до такої діяльності, що і провокує окреме завдання для українських науковців та викладачів, які розвивають цей напрям роботи. Тому українська система освіти повинна демонструвати злагодженість між закладами освіти, неурядовими організаціями та бізнесом, як тих, хто в сукупності може формувати стійку соціальну роботу та випускати практиків здатних реагувати гнучко на виклики спричиненні збройним конфліктом. Адже, основна візія дежравної політики України – це розбудова системи надання послуг у сфері ментального здоров'я, де турбота про ментальне здоров'я має бути в усіх без виключення секторах, в усіх політиках держави.

### Література:

1. Аналітичний звіт. Ментальне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни: хвиля 2. *Координаційний центр з психічного здоров'я*. 2023. URL: <https://bbu.org.ua/doslidzhennya-gradus-research-mentalne-zdorov-ya-ta-stavlennya-ukrainciv-do-psihologichnoi-dopomogi-pid-chas-viini-zhovten-2023/>
2. Про внесення змін до переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. №1021 / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. №№1021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text>
3. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. №1018-р / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. №1018-2017-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017-%D1%80#Text>
4. Про систему охорони психічного здоров'я: Закон України від 15 січня 2025 р. № 4223-IX / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2025. № 4223-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text>